

NR.10

TÄHEKE

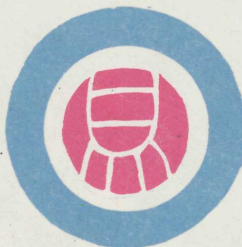
1984

ISSN 0134-2266

Spordisõber

HELJU KOGER

Priidu suur vend Peeter on sportlane. Peeter õpib instituudis. Temast saab treener või kehalise kasvatuse õpetaja. Peetri kapis seisab virn diplomeid, mitu medalit ja karikat. Üks karikas on isemoodi: puust treitud ja peal kiri — Vanaõue mängud.

Priit tahab samuti sportlaseks saada. Lõpuks ometi valiti ta tähekeste spordisõbraks. Priit pani ümmarguse palliga märgi rinda. Kodus sättis ta oma neli diplomit hästi nähtavale kohale — väikesele vaibale spordimärkide kõrvale. Aga ühtki medalit ega karikat polnud Priidul riulisse seada.

«Spordisõbral peaks ikka mõni medal või karikas olema,» leidis ta. Ja öhtul lunis Peetrit: «Anna see puust karikas mulle!» «Ohoo!» imestas Peeter. «Auhind tuleb ära teenida. Kas sa hommikuti võimled!»

Muidugi, juba kaks nädalat võimleb Priit igal hommikul. Jaak ja Mati aga ei võimle üldse. Siimul pole aega nägugi pesta, tuleb ja tukub tunnis edasi. «Kehvad lood teil,» vangutas Peeter pead. «Kõigepealt õpeta oma täheke võimlema. Harjutusi sa ju oskad!»

Priit oskab küll. Ja õpetaja tuli appi, sest ka teiste tähekeste spordisõbrad polnud hommikvõimlemist õpetanud.

Järgmisel päeval tõi Priit palli kaasa. Pärast tunde kutsus ta teised korvpalliväljakule vabaviskeid harjutama. Kõige täpsemalt lendas korvi Mati pall. Jaak oskas kõige rohkem mööda visata. Niikaua harjutasid, kuni suured poisid mängima tulid.

«Kaklesid või!» küsis Peeter Priidu tolmuseid kooliriideid ja higimärgi juukseid märgates.

«Palli mängisime,» solvus Priit.

«Kes siis kooliriietega palli mängib,» imestas Peeter. «Teine kord pange ikka dressid selga.»

«Kas nüüd karika annad?» tahtis Priit teada.

«Vaata, kui meie naabri Jüriga teievanused olime, elasime metsarahimajas Vanaõuel. Me muudkui võistlesime omavahel. Tegime metsajooksu, hüppasime kaugust ja kõrgust, viskasime täpsust. Vanaisa siis selle karika meile treiski. Mis sa arvad, kui korraldaksime nüüd «Päikeses» mängud?»

«Aga meil pole diplomeid,» jäi Priit kurvaks. Jälle leidis Peeter nõu. Las tüdrukud joonistavad kohe päris «Päikeses» tähekeste diplomid. Peeter ise lubas lõigata puust medalid ja koguni kirjad peale põletada. Peeter arvas, et saab ka kohtunikuks tulla.

Esmaspäeval pärast tunde rivistas Priit tähekeste kooli spordiväljakule üles. Peakohtunik Peeter andis üle rändkarika, millel oli kiri — «Päikeses» mängud.

Päike tuli halli pilve tagant välja, et esimestest «Päikeses» mängudest osa saada.

Priit kinnitas spordisõbra märgi kõvemini särgi külge ja võttis kaugushüppekasti juures paraja sammu. Kas tuleb rekord või ei!

ütles mulle uhkelt väike itaalia tüdruk Paola. Tüdruk oli nii tõsise ja asjaliku olemisega, et teda tasus uskuda. Itaalia koolides on nimelt numbrid ühest kuni viieni väga halvad hinded. Kuue- ja seitsmemehi peetakse rahuldavateks õpilasteks, parimatel õppuritel aga on tunnistusel ainult «kümned». Itaallased armastavad üldse suuri numbreid: kooliõpiku kaanele trükitud hind 8000 liiri (liir on nende rahaühik) pole põrmugi pisike. Niisama kallid — meie rahasse arvestatult umbes kahe rubla — on ka väikelaste entsüklopeediad «Kuidas, kus, millal, miks?»

Bologna Gianni Costa (loe: bolonja džanni kosta) nimelist algkooli külastasime keskpäeval, kui parajasti lõppes suur vahetund. Kära oli täpselt samasugune nagu meie koolides siis, kui vahetunni lõppedes klassidesse tormatakse, värvikirevus aga võttis silmad kirjuks. Itaalia koolilastel pole koolivormi ja lapsed kannavad enamasti roosasid, helesiniseid, kollaseid ja punaseid spordidressisarnaseid ülikondi. Et nad on välimuselt üsna Lumivalgekese moodsust — valged kui lumi, punased kui veri ja mustad kui eebenipuu —, siis sobisid eredad rõivad neile kenasti. Mul on tuline kahju sellest, et film mu fotoapa-

„Ma pole koolis saanud ühtki viit!“

Pildistanud LEELO TUNGAL

raadis katkes ja pildid, mis tegin II klassi võimlemistunnis, välja ei tulnud. Tund oli tore: tantsiti, mängiti ja võimeldi lindimuusika saatel. Peale klassijuhataja võtab algklasside tundidest osa veel teinegi

koolmeister. Tema aitab neid lapsi, kes teistega sammu ei jõua pidada. Koolitunni pikkus algklassides on õpetaja otsustada: kui näiteks klass on matemaatikas maha jäänud, siis tehakse mõnel päeval 50-mi-

nutilisi arvutamistunde ja võimaldakse ainult paarkümmend minutit. Kui arvutamisega lood korras, õpitakse kauem emakeelt.

Ka mina õppisin reisi eel pisut itaalia keelt ja proovisin selles Bologna lastega kõnelda. Ent pärast seda, kui olin taskust välja võtnud Tallinna piltidega märgid, läks jutuvadin nii valjuks ja kiireks, et mu kõrv ei püüdnud enam ühtki sõna kinni. Märgimaid on ju kõigi maade lapsed. Appi tuli arukas Paola: «Parlate lente!» (Rääkige aeglaselt, sinjoora ei oska hästi itaalia keelt!) Siis jutustas üks poiss, et tema isa on pagar ja teeb head valget leiba (Itaalias musta leiba ei söödagi), teine poiss aga ütles, et tema isa praegu ei tööta. Tööpuudus on Itaalias tõsine küsimus: ligikaudu kolm miljonit inimest on seal praegu kindlalt töökohata...

Kui lahkusin Gianni Costa nimelisest algkoolist, ruffasid lapsed koorilaulutundi. Laulda armastavad kõik itaallased — nii suured kui väikesed. Lauldakse nii kodus, koolis kui tänaval. Kui sellel pildil, mille tegin Venezias, oleks juures heliriba, siis kuuleksid, et laulu Santa Luciast võib ilusasti laulda isegi kukil istudes.

LEELO TUNGAL

Õpetajale

MINU ÕPETAJA HEA,
MÕTTEID TÄIS ON TEMA PEA.
KUIDAS KÜLL TA EI VÄSI!
IKKA VIRK ON TEMA KÄSI.
PIDUPÄEVAL TAHAN MA
OMA ÕPETAJAT LILLEDEGA TÄNADA.

ANNELI SIKKUT,
Kadrina Keskkooli
III b klassi õpilane

«Minu õpetaja» — joonistanud ENO PIHLA Pärnu Pioneerimajast
«Tahan saada vagunisaatjaks» — joonistanud ADELE-MARIE DZID-
ZARIA Tallinna 46. Keskkoolist

Kana

MEIL ON KODUS KANA.
KANA ON VANA.
MUNEDA TA EI TAHA,
ÜTLEB: «MUNEMINE PAHA.
MUNEN AINULT SIIS,
KUI SUL PÄEVIKUS ON VIISI!»
MINA ÕPIN HOOLEGA,
TULEN KOJU VIIEGA.

MONIKA TEEÄÄR,
Tallinna 17. Keskkooli
IV b klassi õpilane

Kaart

MINU TOA SEINAL KAART,
SEAL MITU MAAD JA SADA SAART.
LÖUNAS PAISTAB KÕRBE KULD,
NII TERVE MAAILM KÜLAS MUL.

PAUL KÜLMOJA,
Tartu 2. Keskkooli
III a klassi õpilane

Ilus ja hea

Minu õpetaja on hea. Tema nimi on õpetaja Luhaäär. Ta on meie klassijuhataja. Minu õpetaja on tore. Kui ma pärast haigust kooli tulin, siis paitas õpetaja minu pead. Ta on ilus. Tal on alati ilus soeng peas. Õpetaja on siis heas tujus, kui me õpime kõik hästi ära. Aga kui keegi jätab koduse töö tegemata, on ta kurb.

DIANA KOEL,
Haapsalu 8-kl. Kooli
II b klassi õpilane

Koolis

Ma õpin II klassis. Meie klass on vanas koolimajas. Minu pinginaaber on Jaanus. Ta on hea ja arukas poiss. Kõige rohkem meeldib mulle matemaatikatund. Vahetund on ka tore tund, siis saab õues mängida. Mulle meeldib koolis käia.

TANEL TOBONIK,
Varstu Keskkooli
II klassi õpilane

Harjutamine teeb meistriks

Elas kord tüdruk, kelle nimi oli Triin. Ta oli väga kummaline tüdruk, sest kui ta midagi tegi, läks see asi tal alati untsu. Oli suvi. Ema ja isa viisid Triinu maale. Ühel päeval leidis tüdruk vanaema kuurist vana jalgratta. Triin puhastas ratta ja proovis sõita. Aga see ei tulnud tal välja. Tüdruk sai vihaseks, et jalgratas ta sõna ei kuula. Vanaema tuli välja ja vaatas, mis Triinuga on juhtunud. Vanaema ütles, et enne tuleb harjutada, ja aitas Triinu jalgrattale. Nii harjutasid nad iga päev. Triinul hakkas jalgrattasõit üha libedamalt minema. Lõpuks sai Triin sõidu täiesti selgeks ja ta kinkis vanaemale lilli. Vanaema rõõmustas, et tema lapselaps sai jalgrattasõidu selgeks. Sellest ajast peale õpib Triin hoolega kõiki asju.

MERLE SAGAR,
Paide 1. Keskkooli
IVa klassi õpilane

Viin õpetajale lilli

Käin väikeses Sadala koolis teises klassis. Mõnikord pole õppimise tuju ja tähed ei tule ilusad. Aga õpetaja Luht ei ole kuri, hoopis kiidab meid. Siis läheb töö paremini. Kui ma kodus oma venda Tõnist õpetan, tuletan meelde, kuidas õpetaja Luht mind on õpetanud. Tõnis ei taha ka vahel õppida ja siis tuleb tedagi meelitada.

Meie õpetaja on halli peaga ja kannab prille. Tal on palju lapselapsi. Aga ega ta sellepärast veel vana ole. Sageli sõidab ta jalgrattaga. Kui külakapell esineb, siis on seal tegevuses ka õpetaja Luht. Küllap on tal veel muidki töid ja tegemisi, mida meie ei teagi. Mu peenral õitsevad astrid. Neid toon ma oma õpetajale.

TRIIN PÄRSIM,
Sadala 8-kl. Kooli
II klassi õpilane

Meie õpetaja

AGNES JÜRGENS

Koolipäevadel on Sadala 8-kl. Kooli II klassi õpilased virgad üles tõusma. Kiiresti-kiiresti vaja kooli jõuda. Õpetaja Luht, kes neid juba 0-klassist peale õpetab, ootab. Ja kui esimene kell tundi kutsub, ütlevadki kaheksateist poissi-tüdrukut oma õpetajale kooris «tere».

Õpetaja Aklaida Luht vaatab üle klassi. Vaatab naerunäose Triinu poole, kes ei püsi minutitki vaikselt paigal. Õpetajal on meeles Triinu ema, kes lapsena oli sama vallatu ja kellele kõige rohkem meeldisid vahetunnid. Nüüd on Triinu ema ise õpetaja ja Triingi tahab õpetajaks saada. Sama rahulikuks ja muhedaks kui õpetaja Luht. Annika on jälle oma ema moodi — pealaest jalatallani vigureid täis. Aina ajab teisi naerma. Õpetajagi naerab ja tund saab rutem otsa. Priit on kelmustükke isa käest õppinud. Isal olid need koolis hästi selged — ta oli lõbus poiss. Aga Signe on vaikne tüdruk. Tema isa oli koolipoisina palju

Pildistanud TIIT KOHA

elavam. See-eest on Signel õppimisega kõik korras. Ainult viied. Ta aitab teisigi, kui vaja. Ain, Virge ja Merli on ka oma vanemate moodi. Gerti vaadates tuleb õpetajal hoopis Gerdi vanaema meelde. Õpetaja Luht õpetas teda tikkima ja õmblusmasinaga õmblema.

Palju on neid lapsi, kelle emasid-isasid ja õdesid-vendi on õpetaja Luht õpetanud. On ta ju kolmkümmend viis aastat siinsamas Sadala koolis õpetaja olnud. Algklasside õpilastele õpetab ta lugemist ja kirjutamist, arvutamist ja joonistamist; vanemates klassides annab tööõpetuse tunde. Kõikidele on õpetaja Luht pikkadel koolipäevadel ka ema eest.

Tihti on õpetaja Luha pihud täis lilli. Õpilased kingivad. Küll esimesel koolipäeval, küll naistepäeval, küll matkal ja ekskursioonil. Kõige suurema sületäie lilli saab ta õpetajate päeval.

Kaks meest kahasse

KALJU SAABER

Kanepiriidest tugeval viljakotil oli linadest keeratud ja vahaga hõõrutud pael. Kott ja pael olid suured sõbrad, tegid kahasse tööd. Kui kotis parajasti vilja ega jahu polnud, lebas see tühjana salveveerel, paelaotsad rippu. Aita lipanud kassipojad armastasid kotipaelt fega hullata. Kujutlesid vist, et need on hiir-sabad. «Aga mina ei ole miski hiir,» põlastas kott, sest ta ei sallinud hiiri silmaotsaski. Pealegi oli ta väarikas vilja-, mitte porine kartulikott.

Tööpäev algas kotil ja paelal nõnda, et peremees kühveldas vilja kotti, sidus suu paelaga kõvasti kinni, tõstis koti vankrile ja sõitis veskile. Veskil jahvatati vili leivajahuks. Kott oli seal teiste seas eriti pidulik ja tähtis, nimelipik paela küljes. «Vaata, et sa lipikut ära ei kaota,» manitses ta alatasa paela. «Muidu mölder ei tea, et need oleme meie.» Ja ta ootas kannatlikult kolu all, kuni veskikivid sooja jahu temasse puistasid. Siis sasis mölder kotisuust kinni, raputas teda sõbralikult nagu vana tuttavat ning sidus paela tugevasti kinni. Seejärel algas mõnus koju-sõit ja leivajahukott anti juba perenaise hoolde.

Nii kestis see aastaid ja aegu. Käidi ju veskil igasuguse ilmaga — küll sügisel vihma, küll talvel tuisuga. Kott tundis, et

Tark Marta

Vene kirjanik NIKOLAI BULGAKOV Tõlkinud SILVIA PIIRMETS

ELASID KAKS ÖDE. VANEMAT HUÜTI ANJAKS, NOOREMAT KUTSUTI KATJAKS. KORD SAID NAD ENDALE KOERA MARTA. SÄTTISID TÜRUKUD END ESIMEST KORDA KOERAGA JALUTAMA. ANJA VÖTTIS RIHMAOTSAST KINNI, AGA KATJA TAHTIS KA MARTAT TALUTADA. KATJA HAARAS KINNI LÕA KESKELT. NÜÜD TULI VÄLJA, ET MARTAT JUHIB ÜKS NES KATJA, ANJA HOIAB NIISAMA RIHMAOTSAST KINNI, ET SEE TUULES EI TILPNEKS.

ANJA ÜTLES: «LASE LAHTI!»
KATJA VASTU: «KUI MA LAHTI LASEN, SIIS TALUTAD SINA ÜKSINDA KOERA. MA TAHAN KA!»

ANJA TORISES: «MA EI TAHA JUHTIDA SIND, VÄID MARTAT. AGA NÜÜD VEAN MA ÜKS NES SIND.»

rõskus tungib vähehaaval ta vananevatesse kudedesse ja need hakkavad reetlikult pehkima. Ka kopituse eest polnud ta kaitsitud. Mitte alati ei jäänud pererahval mahti teda tuulutada ja kuivatada nagu kord ja kohus. Paelaga polnud raasugi paremad lood — paljud kassipojad olid teda küüntega katkunud ja suus nämmutanud, kümned tugevad mehekäed sõlme sidunud. Talvel oli ta koguni jääst kange nagu traat. Aga traadi jõudu ja sitkust polnud tema linakiududes enam mitte.

Kord, kui täis kotti vankrile vinnati, tundis pael, kuidas ta peenike keha äkki venima hakkab, nagu polekski ta linakiust, vaid kummist. «Pea vastu, vennas!» ähkis viljakott. Ent kotipael katkes, suu lahvas lahti ja osa vilja sorises rataste alla.

«No oled sina ikka ka!» sai nüüd kott pahaseks. «Paras sinusu-

gusel niidil kassipoegadega mängida...» Pael ei julgenud kõssatagi, häbi oli, ja valus oli ka, ehkki ta uuesti kokku sõlmiti. Teine kord tundis kott, et sopp, mis tuules ja lopas parkunud, mida hiiredki hambaga proovinud, vastu ei pea. «Hoiu kinni, vennas!» oli paela kord anuda. Aga pehkinud kanepist polnud enam pidajat — hulk leivajahu sõrises raisku. «No oled sina ka kena!» ei saanud pael palandamata jätta. «Paras hiirepoegadele hambaprooviks.

Peremees oli küll pahane ja lubas hakata sellise kotiga turult põrsaid tooma. Perenaine aga nõelus kotile tugeva paiga ning poetas selle vargsi teiste viljakottide vahele.

Nii teevad need kaks meest praegugi tööd edasi.

MARTA ISTUS JA KUULAS, KOTAS, MILLA TEDA ÜKSKORD KUHUGI VILJAKSE. LÕPUKS HAKKAS KOERAL ANJAST JA KATJAST KAHJU SEST TÜDRUKUD OLID TEMA PÄRAST TULLI LÄINUD, JA ÜTLES: «LAPSED, KUULAKE MIND!»

LAPSED OLID ÄKKI TÄHELEPANU ISE. SELGUS, ET NAD TAHTSID RÄAKIYA KOERAGA JALUTAMA MINNA.

«VÖTKE KÄEST KINNI,» ÜTLES MARTA. «ARGE NÖÖRIST LAHTI LASKE! KORRAS! KAS SINA ANJA, TALUTAD MIND!»

«TALUTAN,» NOOGUTAS ANJA.

«KATJA, KAS SINA JALUTAD MINUGA?»

«JALUTAN.»

«LÄHME SIIS.»

LÄKSIDKI.

Illustreerinud EVI VALDO

Istutaksin riidepuu

PRIIT AIMLA

KORD PISTSIN MULDA RIIDEPUU,
KA VÄETIST PANIN VEIDI,
NING NOPPISIN SEALT IGA KUU
KAS SEELIKU VÕI KLEIDI.

KUID ÜKSKORD MA EI KASTNUD PUUD
JA SAAK LÄKS PÕUAS HUKKA:
MU RIIDEPUU EI KANDNUD MUUD
KUI KAHTE KATKIST SUKKA!

TEEN AASTARINGSELT AIATÖÖD,
KA TALVEL ON SEE POPP.
KUI LUMME PISTA RIIDEPUU,
SEAL VÕRSUB PEHME JOPP.

ON RIKAS SELLE GARDEROOB,
KES AIALAPIL TRAGI,
SEST HÄMMASTAVA SAAGI TOOB
ÜKS MULDA PANDUD NAGI!

Mis sa muned

VLADISLAV KORZETS

Kana munes.

«Tule siia!» kutsus kass. «Siin on üks pi-
rakas putukas.»

Kana sai munetud ja sibas kohale.

«Kus putukas!»

«Puges peitu,» teatas kass. «Ise oled süü-
di. Mis sa muned nii kaua.»

Teisel päeval kutsusid koer, kass ja pör-
sas kana kuuri taha möllama.

«Ja-jah, kohe tulen!» lubas kana. «Ooda-

ke veidi.» Teised ootasid.

«No küll alles muneb,» kurtis koer.

«Ta on, jah, üks igavene muneja,» porises
põrsas.

«Mida sa muudkui muned!» kräunus kass.
Ei oodanudki nad kana, läksid temata kuu-
ri taha.

Niimoodi

OLIVIA SAAR

SAJU JÄREL SADU.
KIRJU SÜGISPADU
PUUDELT ALLA LANGEB.
LENDAN LEHEHANGE,
KUKUN KUHJA KULMUNI,
SIIDI SISSE SILMINI.
LEHELASU ÜLE PEA.
MÕNIKORD ON ÜLIHEA
PISUT PEITU PUGEDA
JA PILVELAMBAID LUGEDA.

Mustikäs

HELJO MÄND

MUSTIKAS — MUST MEES,
MUST MEES, LUST SEES,
LUST SEES, VEMP VERES,
ÜTLEB MEILE MUSTA TERE.

Kuuse- riisikäs

VARAVALGES KUUSELAPS
HÜPPAB VOODIST KRIPS-KRAPS!
KASTES SILMI MÖSEB,
NAERULOHK ON PÖSEL.

Kana sai kurvaks.

«Enam ma ei mune!» otsustas ta. «Mitte kunagi!»

Ei munenudki. Oli vilgas ja vallatu, müras koera ja kassiga, mängis põrsaga peitust ja väsis päeva jooksul nii, et polnud temast enam ööselgi munejat.

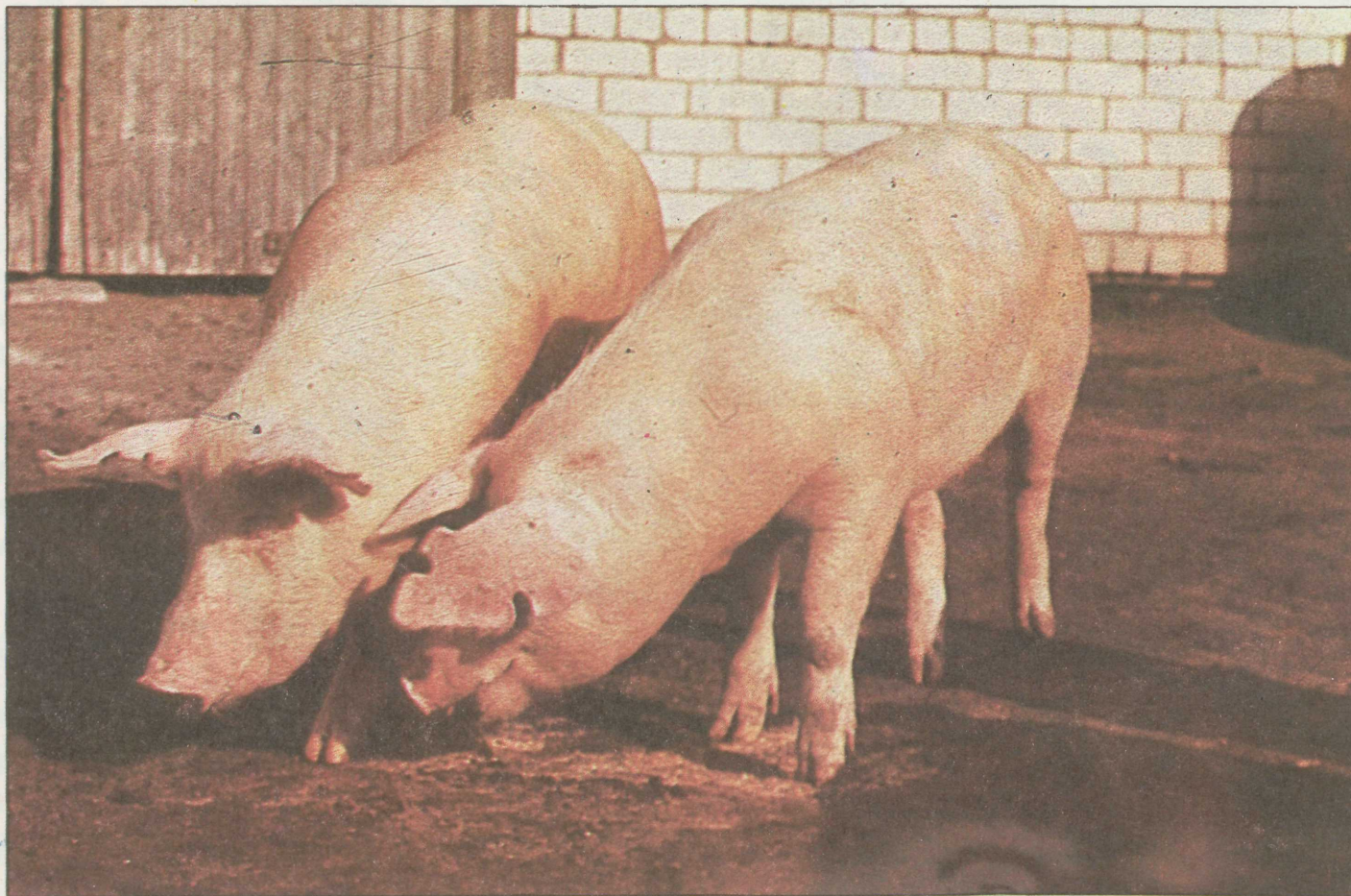
Aga ühel päeval tuli peremees, kahmas kana jalgupidi pihku ja kostis:

«Üldse enam ei mune! Lähed supiks!»

Läsksi.

Koer, kass ja põrsas kokkusid koledasti. Nemad ju ka ei munenud. Pugesid nüüd igaüks ise nurka ja hakkasid munele. Munesid mis nad munesid, ei saanud ühtegi muna munetud. Said hoopis peremehe käest kolki. Kass selle eest, et hiired püüdmata. Koer selle eest, et võõraste peale ei haukunud. Põrsas selle eest, et laisk solki sööma.

Kodusiga

Mõista, mõista, mis see on: pere sööb, laud laulab. Veel mõnikümend aastat tagasi oleks enamik maalapsi kohe vastanud: seaema järglasi toitmas. Ka praegu peetakse maal pea igas peres sigu, kuid põrsad tuuakse tavaliselt kolhoosi või sovhoosi farmist. Sinna on uudistajatele sissepääs karmilt keelatud. Teisiti poleks võimalik hoiduda nakushaigustest.

Siga kasvab kiiresti. Kuue-kaheksa kuu pärast ei tunne sündides kilogrammi ringis kaalunud roosat seahakatist enam äragi. Hea hoolit-

suse ja õige söötmise korral ulatub ta kaal siis juba saja kilogrammini. Suurfarmides on loomade toit mitmekesine: neile antakse jõu- ja haljassööta, lõssi, kartulit, kalapastat, vitamiine. Talitajate töö muudavad kergemaks ja kiiremaks mitmesugused fargad masinad. Need segavad sööda ja täidavad künad, puhastavad põrandad. Aparaadid jälgivad, et sigalates oleks vajalik temperatuur ning puhas õhk. Aeg-ajalt löövad sulgude kohal särama kvartslambid — nende kiirus hävitab võimalikke pisikuid nagu päike. Seatali-

tajast on nüüd saanud suure ja keerulise majapidamise juht — operaatore. Seepärast on ka meie vabariigi seakasvatajate hulgas rohkem kui üheski teises loomakasvatusharus ametis palju tehnikahuvilisi noormehi.

Seafarmides valitsev puhtus ja kord on kriipsu peale tõmmanud tuntud ütlusele «must nagu notsu».

Tõsi, meie tavaline kodusiga ei ütle ära porilombis püherdamisest. Põhjus on lihtne: suvises jalutusaias joogiküna juurde tekkinud loigus saab jahutada kuumavat nahka. Peki-

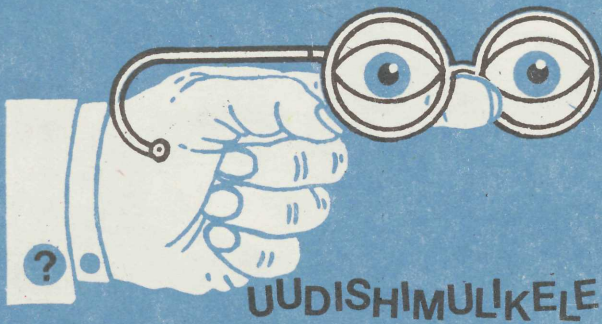
kiht kaitseb looma küll külma eest, kuid paneb ta päikeselöösas lõõtsutama.

Ligikaudu kaheksa tuhat aastat tagasi kodustatud ulukseast on nüüd saanud üks levinumatest põllumajandusloomadest. Päriljaljakas on mõelda, et muistses Egiptuses kasutati sigu hoopis teraviljakülvil ja rehepeksul. Küllap pidid loomad oma teravate sõrgadega seemne mulda sõtkuma ja pärast aitama terad viljapeadest kätte saada.

Pildistanud ANDRES PLOOMPUU

ANDRES PLOOMPUU

UUDISHIMULIKELE

KUIDAS VANASTI AEGA MÕODETI!

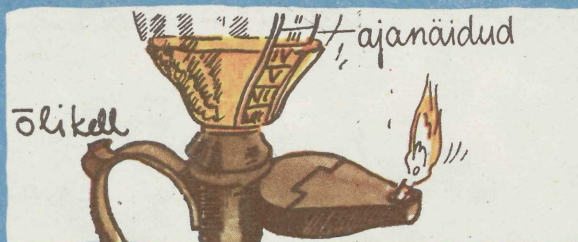
Vanasti ei mõõdetud aega nii täpselt kui praegu. Muistne inimene elas tõttamata ja tema kelladel — päikese-, vee- ja liivakelladel — polnud minutijaotusi.

Kõigepealt määrati aega päikese seisu järgi. Hiljem hakati aega mõõtma maasse just selleks otstarbeks taotud sammaste varjude pikkuse järgi. Pilvise ilmaga olid ajanäitajaks liiva- ja veekellad.

Liivakell koosneb kahest omavahel ühendatud anumast. Kui ülemine nõu tühjaks voolab, on teatud ajavahemik möödunud ja kell pööratakse ümber.

Päikesekell näitab tõelist päikeseaega. Seda kasutati juba tuhandeid aastaid tagasi.

Minutiosuti ilmus kella numbrilauale alles 18. sajandil, 19. sajandil lisandus sekundiosuti.

KUST PÄRINEB SÕNA «APTEEK»!

Kreeka keelest. Vanas Kreekas oli apteek koht, kus valmistati ja hoiti ravimeid.

Eesti vanim on Tallinna Raeapteek. See asutati 1422. aastal.

Raeapteegis on ravimeid valmistatud ja müüdüd üle 560 aasta.

KUI RASKE ON SÜDA!

Auto paneb tööle mootor. Inimesel täidab seda ülesannet rusikasuurune süda. Süda on meie vereringe pump.

Süda on õõnes lihased elund, mis kaalub sõltuvalt vanusest 30—500 grammi. Süda tõmbub kokku ja lõtvub pidevalt, 70 kuni 130 korda minutis. Ja nii kogu elu, väsimata, peatumata. Mida väiksem on laps (ja ka loom), mida suurem on pingutus, seda kiiremini peab süda töötama. Organismi teised lihased võivad väsida ja lubada endale puhkust istumise, lamamise või magamise ajal, kuid süda peab töötama väsimatu. Ühe ööpäeva jooksul läbib südannt kuni seitse tuhat liitrit verd.

Illustreerinud JAAN TAMMSAAR

KUS ELAB BAMBUSKARU!

Hiinas Tiibeti mäestik. Bambuskaru kuulub pesukarulaste sugukonda. Välimuselt meenutab ta karu. Bambuskaru keha on valge, jalad, kõrvad ja silmade ümbrus mustad.

Bambuskaru on kõige taimtoidulisem kiskja. Ta sööb peamiselt noori bambusevõrseid. Selle järgi on ta endale nimegi saanud. Bambuskaru on väga haruldane loom. Seepärast peetakse teda looduskaitse sümboliks.

KUI PIKK ON SILMAPILK!

Inimese kõige kiirem liigutus on silmade pilgutamine ehk silmapilk kõige otsesemas tähenduses. Silmapilk vältab vähem kui pool sekundit.

Kui sääsed oskaksid aega mõõta, peaksid nad sekundit väga tähtsaks. Ühe sekundi jooksul teeb sääsk 500—600 tiivalööki.

MILLEST SÜNNIB ELEKTER!

Elekter on energia. Energia on töö tagavara, töötegemise võime. Elektrienergiat saab hõlpsasti muuta soojuseks, valguseks. Elektrienergiat loodusest valmis kujul hankida ei saa. Äikese ajal sähviv välk kujutab endast tugeva elektrivoolu helenduvat rada.

Elektrit toodetakse masinate abil. Igas elektrijaamas on kolm põhiosa. Esimeses pannakse soojus- või vee-energia abil käima masinad. Teises osas panevad masinad tööle elektrigeneraatorid, kust saab elektrienergiat. Kolmandas osas juhitakse vool juhtmetesse ja sealt edasi koolidesse, kodudesse, tehastesse.

KUIDAS ERISTADA KEEDETUD MUNA TOOREST!

Keedetud ja toores muna ei pöörle ühtmoodi. Pane munad taldrikule ja lükka kahe sõrme abil pöörlema. Keedetud, eriti kõvaks keedetud muna pöörleb palju kiiremini. Kui keedetud muna sõrmega puudutada, jääb see kohe seisma. Toores muna peatub hetkeks, kuid pärast käe eemaldamist pöörleb edasi.

MILLAL ÕPITI LANGEVARJU KASUTAMA!

Vanades hiina pärimustes jutustatakse Hiina keisrist Shunist, kes olevat vangla tornist kahe suure sirmi abil alla hüpanud ja nii põgenema pääsenud. Selle legendi järgi on leidlik keiser maailma esimene langevarjur.

1797. aastal hüppas prantslane Garnerin õhupallilt langevarjuga alla. Vaatemängud õhupallide üleslaskmisest inimesi enam ei huvitanud ja tuli leida muu viis rahva kokkutõmbamiseks. Siis mõeldigi välja langevari.

Kus liivadel on kodupaik

MANIVALD KESAMAA

Illustreerinud MAARA VINT

RONG SÖITIS PÄEVAD, SÖITIS ÖÖD,
JÄID MAHA HALJAD PÖLLUVÖÖD.
NÜÜD LIIV VAID PALJAS, PRUUNJASHALL,
ON HOMMIKUSE TAEVA ALL.

— SA VAATA, EMA, ON SEE JÄRV,
KUS HELGIB JÄÄ JA LUMEVÄRV?

— SIIN JUTTU POLE LUMELOOL,
SEAL KUIVANUNA SÄRAB SOOL.
— SA RÄÄGI, KUHU KADUS LAAS.
EI ÜHTKI PUUD SIIN KASVA MAAS.

— SIIN LIIVADEL VAID KODUPAIK,
EI LÖHNA SIINPOOL LAANEVAIK.

— NÄE, EESPOOL ON KUI LAINED UITEL!
— NEED ON VAID TARDUND LIIVALUITED.
EI KIIGU LAINTEVAHUS SAAR,
VAID TUULES LIIGUB SUUR BARHAAN.¹

— SA VAATA, SEAL, KUS LIIVAMÜÜR,
ÜKS LEHM, NÄE, LÄHEB, SELJAS KÜÜR?
— EI OLE LEHM, VAID KAAMEL SEE,
TAL ASTUDA ON KÖRBETEE.

— SA VAATA, SEAL, KUS TAEVAVÖLV,
TÄ ALL KUI LIIGUKS KINGUNÖLV!

— EI LIIGU KINK, EI PILVEVARI,
SEAL TOLMUS ASTUB LAMBAKARI...

¹ barhaan — rändav luide

Pildistanud TIIT KOHA

Toreda lauateatri saab kokku seada niisugustest pallinukkudest. Need on valmistanud Tallinna 35. Laste-päevakodu kasvatajad.

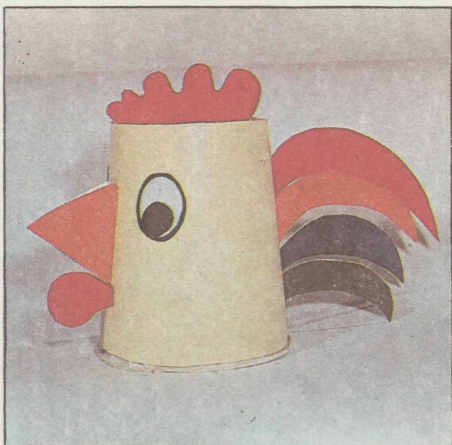
Pallinuku tegemine on üsna keerukas, seepärast kutsu endale kedagi suurematest appi.

Nuku pea tehakse pallist. Võib kasutada eri suurusega palle, alates kõige pisematest — lauatennisepallidest. Keha saab torbikukujuliseks keerata papist. Selle alumine serv lõigatakse siledaks, siis seisab nukk ilusasti püsti. Tipp lõigatakse maha nii kaugelt, et pallist pea vabalt kehal püsiks.

Nii pea kui keha tuleb riidega üle kleepida. Kasuta mõnd paksemat ja pehmemat riidet, siis läheb pea- ja kehaosa kokkuõmblemine hõlpsamini. Riidest tehakse ka kõik ülejäänud kehaosad (käpad, koonud). Need tuleb eraldi välja lõigata ja valmis õmmelda. Nokale ja koonule pannakse sisse papist tugi ja vatti.

Pallinukkude silmadeks ja ninadeks sobivad hästi nõõbid ja pärlid. Need võid külge õmmelda või kleepida. Nukkude meisterdamise juures võid kasutada igasugust materjali, mis parasjagu käepärast: sulgi, naharibasid, nõõri. Mida rohkem sul on valida, seda põnevam tuleb lauateater.

Pildistanud TIIT KOHA

Need lauateatri nukud on meisterdatud Tallinna 59. Lastepäevakodus. Vanema rühma lastel valmis kasvatajate Riina Linnase ja Inge Kolpakova juhendamisel terve topsiteater.

Kui tahad endale ka niisuguse teatri teha, pead kõigepealt varuma tühje kodujuustu-, jäätise- ja kohupiimatopse. Parem, kui need on erineva kuju ja suurusega, siis saad teha huvitavamaid nukke. 59. lastepäevakodu lapsed näiteks tegid «Kolme pörsakese» mänguks Nihv-Nihvi, Nuhv-Nuhvi ja Nahv-Nahvi väikestest kohupiimatopsikutest, nende majad aga suurtest kodujuustutopsidest. Nii said pörsad hundi eest oma majakestesse peitu pugada. Lapsed rääkisid, et nende arvates sobivadki topsinukud kõige paremini muinasjuttude lavastamiseks. Neid saab ka käpikutena kasutada ja ise põnevaid mängu välja mõelda.

Nukke tehakse kaht moodi. Topsi võid värvilise paberiga üle kleepida. Silmad, kõrvad, sabad ja teised vajaminevad osad lõika sobivas värvitoonis paberist välja ja liimi topsile külge. Peale paberi võid kasutada ka teisi materjale: riidetükke, sulgi, lõnga, nõõri jm.

Teine võimalus on tops guaššvärvidega nukuks maalida.

KUIDAS PEAB POISS MÄNGU JÄTKAMA, ET VÕITA!
MITMEKS TÜKIKS SAAB KOLME LÕIKEGA LÕIGATA KÕR-
VITSA!
MILLISTEST LOOMADEST ON JUTTU SELLES «EESTI LOO-
DUSES»!

MITU VIGA ON VANAEMAL LIPSANUD KAMPSUNI-
MUSTRISSE!
MITU LOOMA LEIAD SELLELT MÕISTATUSTE LEHEKÜL-
JELT!

Joonistanud KURTI VOOL

PAREMAID YASTAJAID OOTAVAD AHIINNAD!

ELKNO Keskmittee ja ENSV Pioneeriorganisatsiooni Nõukogu lastejakiri «Täheke» nr. 10 1984. Ajakiri asutatud jaanuaris 1960. Ilmub kord kuus. EKP Keskmittee Kirjastus. Toimetuse aadress: Tallinn 200 107, Pärnu mnt. 67-a. Toimetuse käsikirju ei tagasta.

Kolleegium: E. Haamer, V. Kotkas, E. Mardi, H. Mänd, H. Rattiste, V. Variksaar. Telefonid: peatoimetaja E. Mardi 681-495, vastutav sekretär V. Variksaar 681-497, vanemtoimetaja J. Rannap 681-497, kunstiline toimetaja J. Tammsaar 681-400, toimetaja A. Jürgens 681-538, tehniline toimetaja A. Lill 681-496.

Laduda antud 30. 08. 1984. Trükkida antud 20. 09. 1984. Trükitarv 75 000. Osefpaber nr. 1. 60x90/8. Trükipoognaid 2. Arvestuspoognaid 8,0. MB-09814. Tellimise nr. 3200. EKP Keskmittee Kirjastuse trükkida, Tallinn 200 090, Pärnu mnt. 67-a.

Esikaanel TIINA REINSALU joonistus «Sügis».

Детский журнал ЦК ЛКСМ Эстонии и Совета Пионерской организации Эстонской ССР «Тäheke» («Звездочка»). На эстонском языке. Выходит один раз в месяц. Типография Издательства ЦК КП Эстонии, Таллин, 200090, Пярю маantee, 67-а. Адрес редакции: ЭССР, Таллин, 200107, Пярю маantee, 67-а. Цена 20 коп. Объем 2 печ. листа. Тираж 75 000. Заказ 3200.

HIND 20 KOP.
ИНДЕКС 78231

Illustreerinud TIINA REINSALU

Oktoober

LEELO TUNGAL

KUSKOHAST NEED PUULEHED TEAVAD,
ET AEG ON NEIL KOLLASEKS MINNA!
MISMOODI NAD TEAVAD, ET PEAVAD
KULDSEKS VÄRVIMA TERVE ME LINNA!

MISMOODI NEED ORAVAD TEAVAD,
ET PÄHKLEID PEAB KOGUMA VARUKS!
MIS SAAB SIIS, KUI ORAVAD PEAVAD
END KÄHRIKUKS, SIILIKS VÕI KARUKS!

KUST LAPSEDKI TEAVAD, ET PEAVAD
KOOLIS KÄIMA, KUI TARKUST ON VAJA!
MIDA LAPSED EI TEA, SEDA TEAVAD
ISA, EMA JA ÕPETAJA!

